

Quaderns d'estudi 35

Desembre 2021

Quaderns d'estudi 35

desembre 2021

**Aproximació a la història del
cooperativisme a l'Hospitalet**

Manuel Domínguez

**La Redentora:
una cooperativa de producció**

El Respeto Mutuo

**La Cooperativa de
Vivienda Obrera de La Bomba**

**Construint alternatives. Els reptes
de l'Economia Social i Solidària
a l'Hospitalet de Llobregat**

Franco Casanga Zúñiga

**CE Jaume Balmes.
Un somni que ha estat possible.**

**Taller de Pubilla Casas SCCL.
Sense ànim de lucre**

Del per què de tot plegat

**Cap a on ens imaginem que va el
cooperativisme a l'Hospitalet?
Mesures cap a l'Economia Social
i Solidària**

XESLH

**La lluita, el treball i ser dona mi-
grant**

**Agroecologia per alimentar
un futur sostenible**

**Ekonomikon una gestoria
compromesa amb l'Economia
Social i Solidària i
el Dret a la Ciutat**

Quaderns d'estudi 35

Edició Centre d'Estudis de l'Hospitalet

Av. Josep Tarradellas i Joan, 44. Espai Molí
08901 L'Hospitalet
Telèfon 93 338 60 91
<http://www.celh.cat> - celh@celh.cat

Equip d'edició Marta de Planell (Arxiu Municipal d'Esplugues de Llobregat); Genís Pascual (Centre d'Estudis de l'Hospitalet i El Casalet), Cristina Propios (Llicenciada en Antropologia); Miguel Solana (Universitat Autònoma de Barcelona), Ateneu Cooperatiu La Col·lectiva.

Consell de Redacció Marcel Poblet (historiador, membre del CEL'H); Pilar Massana (historiadora, membre del CEL'H); Núria Toril (periodista, membre del CEL'H); Àngel Cebollada (Universitat Autònoma de Barcelona); Martha Cecilia Cedeño Pérez (Universidad Pedagógica Nacional de Colombia); Maria Villanueva Margalef (Universitat Autònoma de Barcelona).

Consell Assessor Gemma Isern (Biblioteca Tecla Sala); Eva Jiménez (periodista); M. Luz Retuerta Jiménez (Arxiu Comarcal del Baix Llobregat); Ricardo Robledo Hernández (Universitat Pompeu Fabra); Fermí Rubiralta Casas (Professor d'institut); Joan Santacana Mestre (Universitat de Barcelona); Montserrat Torra Puigdemívol (Catedràtica d'institut); Jesús A. Vila (Periodista i editor, membre del CEL'H); Lúcia Santacana (membre del CEL'H).

Correcció lingüística Montserrat Torra

Producció editorial Laboratorinectar (ambar@periodistes.org)

Equip de gestió Enric Ferreras, Lúcia Santacana, Alba Benavent Villaseñor

Impressió Service Point

Dipòsit legal B 21307-2020

ISSN edició impresa 2013-9691

ISSN edició digital 2013-9705

Antiguitat 1987

Periodicitat anual

Hi col·laboren:

Quaderns d'Estudi està indexada a:

DIALNET

(<https://dialnet.unirioja.es/servlet/revista?codigo=26531>)

RACO

(<https://www.raco.cat/index.php/QuadernsCELH/>)

i està llistada a:

MIAR

(<http://miar.ub.edu/issn/2013-9691>)

Quaderns d'Estudi és una revista amb periodicitat anual, i que combina la publicació de números monogràfics amb números miscel·lanis. La revista es publica des de l'any 1987. La revista està adreçada als estudiosos i les persones interessades a conèixer la ciutat de l'Hospitalet des de diferents vessants: cultural, social, econòmica, històrica, mediambiental, etc. Té per objectiu la publicació de textos inèdits procedents de la recerca feta per investigadors/es relacionats amb la ciutat de l'Hospitalet.

NORMES BÀSIQUES PER A LA PUBLICACIÓ D'ARTICLES

Per tal de facilitar el treball d'edició de la revista, els articles es lliuraran al Centre d'Estudis segons les normes que segueixen:

1. Els textos s'adreçaran a: **Quaderns d'Estudi. Centre d'Estudis de L'Hospitalet**, Av. Josep Tarradellas i Joan, 44 (08901 L'Hospitalet de Llobregat) celh@celh.cat. Hauran de ser originals, escrits en català o en castellà. S'acusarà rebut de recepció al primer autor o autora signant de l'article.
2. Els articles es presentaran en versió digital, en format word, tipografia Arial, cos 12. En el cas que incorporin taules, gràfiques o mapes, es lliuraran en format jpg a 300 pp de resolució com a documents a part. L'autor o autora podrà contactar amb el **Centre d'Estudis** perquè l'hi indiquin els programes informàtics més adients.
3. Amb l'article, l'autor o autora haurà de lliurar dues imatges que acompanyin el text i que es publicaran en blanc i negre o color.
4. En document word a part, també s'hauran de presentar les dades personals de l'autor o autora (nom complet, adreça, telèfon i adreça electrònica), acompanyades d'un breu currículum (5 línies) i una foto tipus carnet en document jpg 300 pp.
5. Els articles tindran entre 12 i 30 pàgines, escrites a un espai. Les pàgines es numeraran. Els paràgrafs hauran de separar-se amb un doble espai, sense utilitzar sagnats en la primera línia. Els títols dels apartats s'escriuran en majúscules i negreta, i entre aquests títols i el text es deixaran dos dobles espais per dalt i un doble espai per sota.
6. A la primera pàgina hi constarà el títol de l'article, en negreta i majúscules; sota l'encapçalament i també en majúscules, el nom complet de l'autor o autora. S'ha de facilitar el títol de l'article en català, castellà i anglès.
7. El text dels articles anirà precedit d'un resum de no més de 150 paraules en català, castellà i anglès (que exposarà de manera clara i concisa els objectius, la metodologia, els principals resultats i les conclusions del treball) i d'un màxim de 5 paraules clau en els mateixos idiomes.
8. Les cites textuais aniran en cursiva i entre cometes, sense fer ús del sagnat o el centrat.
9. Les notes es col·locaran totes juntes al final del text, en tipografia Arial, cos 10. Les cites exclusivament bibliogràfiques que s'incloguin a la bibliografia final, no obriran nota a

peu de pàgina, sinó que formaran part del text (nom autor/a, coma i any de publicació, seguit de dos punts si s'indica la pàgina o pàgines, en aquest cas amb un guió al mig).

10. La bibliografia apareixerà per ordre alfabètic (i cronològic si se cita més d'una publicació d'un mateix autor/a) al final de l'article, seguint el format d'aquests exemples (El cognom dels autors en Versaleta i si no és possible en minúscules):

Llibre: SERRA PUIG, Eva. *Pagesos i senyors a la Catalunya del segle XVII*. Barcelona, Crítica, 1988.

Capítol llibre: VALDÉS, Ramón. "Ecología y trabajo en un concejo del occidente astur", a/en: PRAT, MARTÍNEZ, CONTRERAS Y MORENO (eds.), *Antropología de los pueblos de España*. Madrid, Taurus Universitaria, 1991, p. 400-415.

Article de revista: GIDDENS, Anthony. "La vida en una sociedad post-tradicional", a/en: *Revista de Occidente*, núm/nº 150, 1993, p. 60-90.

Article de revista digital: RODRÍGUEZ BRAVO, Blanca. "La integració de la dona en els llenguatges documentals: una utopia necessària en la societat del coneixement" [en línia] a/en: *Bid: textos universitaris de biblioteconomia i documentació*, núm/nº 18. Disponible a: http://www2.ub.ub.edu/bid/consulta_articulos.php?fichero=18rodri1.htm. [Consulta: 30 abril 2008].

Text no publicat: SANTACANA, Carles. *Canvi socioeconòmic i dinàmica política a la Catalunya revolucionària: El cas de L'Hospitalet de Llobregat (1936-1939)*. Tesis de llicenciatura, Universitat de Barcelona, 1985.

11. Les referències bibliogràfiques hauran d'incloure els números DOI, en cas que en tinguin d'assignats. Aquests es referenciaran seguint l'esquema <http://dx.doi.org/numero-DOI>. Per fer aquesta comprovació, l'agència Crossref disposa d'un formulari en línia a <http://search.crossref.org/references> que automàticament assigna el número DOI, sin en té, a les referències introduïdes. Cal, però, ser curosos en les dades de la referència (autors, títol, volum i número, pàgines) per tal de facilitar la cerca automàtica.

Exemple: Módenes, Juan A.; López-Colás, Julián (2007). «Second homes and compact cities in Spain: Two elements of the same system?». *Tijdschrift voor Economische en Sociale Geografie*, 98 (3), 325-335.
<<http://dx.doi.org/10.1111/j.1467-9663.2007.00400.x>>

12. El Consell de Redacció demana un ús no sexista del llenguatge i vetllarà per la seva aplicació.

Aquesta revista es regeix per un sistema de revisors/ores anònims. L'acceptació de l'article serà comunicada per la Redacció a l'autor o autora, així com la inclusió d'aquelles possibles modificacions que les persones especialistes hagin estimat oportunes, perquè siguin preses en consideració. Abans de la publicació, l'autor o autora rebrà les gal·lerades finals per procedir, en el mínim temps possible, a la correcció d'errates.

Els articles no publicats passaran a formar part de BABEL'H, la base de dades bibliogràfiques sobre L'Hospitalet elaborada pel **Centre d'Estudis** que també es pot consultar, entre altres llocs, al catàleg col·lectiu de les universitats catalanes <http://www.cbuc.es>.

Sumari

Introducció. LaFundició. Ateneu Cooperatiu La Col·lectiva	9
1. Passat cooperatiu. Llavors d'on venim Aproximació a la història del cooperativisme a l'Hospitalet per <i>Manuel Domínguez</i>	11
Projectes.	
La Redentora: una cooperativa de producció per <i>Mercè Tatjer i Mir</i>	51
El Respeto Mutuo. Entrevista a Santiago Esteban Benito per <i>Districte 7</i>	67
La Cooperativa de Vivienda Obrera de La Bomba per <i>Centre d'Interpretació de la Ciutat des de la Barraca</i>	81
2. Present cooperatiu. Construint alternatives. Els reptes de l'Economia Social i Solidària a l'Hospitalet de Llobregat per <i>Franco Casanga Zúñiga</i>	91
Projectes.	
CE Jaume Balmes. Un somni que ha estat possible per <i>Centre d'Estudis Jaume Balmes</i>	119
Taller de Pubilla Casas SCCL sense ànim de lucre per <i>Xaro Castillo i Agustín Fructuoso</i>	127
El perquè de tot plegat per <i>LaFundició</i>	137

3. Cap a on ens imaginem que va el cooperativisme a l'Hospitalet?	
Mesures cap a l'Economia Social i Solidària a l'Hospitalet	
per <i>XESLH</i>	149

Projectes.

La lluita, el treball i ser dona migrant	
per <i>Mujeres Unidas Entre Tierras (MUET)</i>	165

Agroecologia per alimentar un futur sostenible.	
per <i>Aquí hi ha bròquil i Keras Buti</i>	179

Ekonomikon, una gestoria compromesa amb	
l'Economia Social i Solidària i el Dret a la Ciutat	
per <i>Luis Sanmartín i Gabriel Ferré</i>	193

Introducció.

Xarxes de suport i cooperació com a resposta col·lectiva a la nova fase d'empobriment veïnal.

Ubicada a la perifèria de Barcelona, sempre destaquem de l'Hospitalet de Llobregat que compta amb els barris més densament poblats de tota Europa; el que no es diu és que la xifra d'habitants al municipi, segurament és molt major a causa de la població no censada; tampoc es diu que han sigut els diversos processos migratoris al llarg dels segles XX i XXI els que han donat vida a la ciutat, rica en diversitat i alhora pobre en economies domèstiques. Degut al sistema econòmic capitalista, avui trobem un context laboral marcat per la competitivitat, la gestió vertical, l'explotació laboral, la precarietat i la desconexió amb la vida humana i natural. Tot això sense oblidar l'exclusió laboral que pateixen milers de veïnes degut a la seva situació administrativa i al marc constrictiu de la Llei d'Estrangeria. La irrupció de la Covid-19 durant el 2020 no ha fet només que agreujar un problema que ja existia. No ha fet més que visibilitzar realitats prèvies, ara augmentades.

En aquest context i convivint amb el que hem mencionat anteriorment, una diversitat d'agents s'han organitzat per imaginar altres escenaris possibles. L'Ateneu Cooperatiu de La Col·lectiva (convocatòria promoguda per la Generalitat de Catalunya, Departament d'Empresa i Treball, i finançada pel Ministeri de Treball i Economia Social), amb la Xarxa d'Ateneus Cooperatius de Catalunya, treballa des del 2019 acompanyant projectes i facilitant eines per a la creació de treball digne i sostenible a l'Hospitalet. Les cooperatives com a model laboral i l'Economia Social i Solidària (ESS) com a sistema model, són escenaris que necessitem i desitgem veure implementats als nostres barris. L'ESS practica els valors de la intercooperació, la democràcia interna, condicions laborals dignes, la sostenibilitat del medi ambient i el compromís amb les necessitats col·lectives de l'entorn veïnal, entre d'altres. En definitiva, l'objectiu és continuar generant espais per a la creació i transformació d'iniciatives que apostin per una economia més democràtica.

La implicació obrera, veïnal i cooperativista a l'Hospitalet compta amb una significativa i poc coneguda trajectòria històrica. Tot i que es tracta d'una de les ciutats amb entitats actives més longeves a nivell estatal, és en aquests últims anys, on el cooperativisme ha resorgit acompanyat de noves sensibilitats, reptes i valors. L'objectiu d'aquest volum és fer-se ressò d'aquelles pràctiques, que des del que és quotidià, qüestionen l'hegemonia del capital per posar la vida i el bé comú al centre del debat. Elles són la mostra de que és fàcil avançar si anem ben acompanyades.

Les iniciatives que han compartit les seves històries, sabers i aprenentatges en aquest volum parlen des de la diversitat de les seves veus així com de les seves trajectòries. Algunes més acadèmiques, d'altres més vitals. Unes, des de la memòria, i altres, des de l'emergència diària. S'ha prioritzat aquelles que impulsen (o han impulsat) algun dels eixos estratègics de l'Ateneu Cooperatiu de l'Hospitalet: racialització, migracions i cures, cultura i memòria cooperativa, agroecologia i emergència climàtica i sobirania i justícia global. Així com a les que destaquen en àmbits clau, com ara l'habitatge, l'educació o la gestió ètica. Les aportacions s'han ordenat cronològicament (les cooperatives del passat, les actives actualment i amb trajectòria i les de nova creació) i compten amb un article introductori per a cada fase.

Manuel Domínguez presenta el context històric del cooperativisme a la ciutat; Franco Casanga desplega el marc teòric de l'Economia Social i Solidària, i la Xarxa d'Economia Solidària de l'Hospitalet (XESLH) comparteix les 15 mesures per a una ciutat més sostenible.

El context que habitem segueix sent travessat per múltiples violències, però, l'organització des d'allò que és col·lectiu permet activar eines de resistència i emancipació econòmica. Aprofitem per agrair al CELH la seva col·laboració en l'edició i producció d'aquest volum i, especialment, a les iniciatives que han aportat el seu temps per compartir la seva història, amb les seves fortaleces i vulnerabilitats, així com per seguir dia a dia obrint espais de diàleg i articulació que generen un l'Hospitalet de Llobregat més habitable.

LaFundició
Ateneu Cooperatiu La Col·lectiva